

Sammanfattning av SwedWatch rapport nr 8, "Lång väg till självklara rättigheter - om Trelleborgs försök att hindra bildandet av en fackförening på Sri Lanka" av Mats Wingborg, 2005-08-29.

Avsaknaden av fackliga rättigheter i de ekonomiska frizonerna i Sri Lanka har skarpt kritiserats av Fria Fackföreningsinternationalen och ILO, det FN-organ som bevakar att mänskliga rättigheter efterlevs i det globala arbetslivet. Svenska Trelleborg är ett av de företag som försvårat bildandet av lokala fackklubbar i frizonerna.

Hösten 2003 bildar några anställda vid Trelleborgs fabrik i frizonen Biyagama i Sri Lanka en lokal fackförening. Föreningen ansluter sig till Sri Lankas största fackförbund för anställda i frizoner. De som startar klubben uppger att en majoritet av de anställda är intresserade av att ansluta sig.

Detta blir upptakten till konflikten mellan fackförbundet och Trelleborgsföretaget, som vägrar att erkänna fackklubben. Först efter långa och utdragna strider och förhandlingar erkänner Trelleborg fackförbundet. Nedan följer en sammanfattning av de dramatiska händelserna.

Den 11 januari 2004 skickar fackförbundet ett brev till ledningen för Trelleborgsfabriken och meddelar att en lokal fackklubb har bildats. För att dialog och förhandlingar ska kunna ske måste företagsledningen först godkänna existensen av fackklubben.

Ledningen vid Trelleborgsföretaget - Trelleborg Wheel System Lanka (Pvt) Ltd - svarar inte på brevet. Fackklubben och förbundet sänder flera nya brev för att få fackklubben erkänd. Den 27 maj 2004 skickar fackklubben och förbundet en femte skriftlig begäran till företagsledningen om att få den lokala klubben erkänd. Ledningen för Trelleborgsföretaget svarar inte på något av breven.

Sommaren 2004 kontakter förbundet i Sri Lanka det svenska förbundet Industrifacket och påtalar svårigheterna med att få klubben på Trelleborgsföretaget erkänd. Förbundet i Sri Lanka kontakter även den svenska kampanjen Rena Kläder. De flesta av medlemmarna i förbundet i Sri Lanka är textilarbetare, även om arbetarna vid Trelleborgsfabriken tillverkar däck. Industrifacket och Rena Kläder hänvisar till Trelleborgs uppförandekod, enligt vilken de anställda vid alla Trelleborgs företag har rätt att organisera sig.

Förbundet i Sri Lanka tillhör den fackliga internationalen för textilarbetare med säte i Genève. Även internationalen skickar ett brev till ledningen för Trelleborgsföretaget i Sri Lanka med en förfrågan om varför den lokala fackklubben inte har erkänts. Företaget svarar inte på brevet.

Förbundet i Sri Lanka anmäler Trelleborgsföretaget till Arbetskommissionen i Sri Lanka. Under sommaren 2004 anordnas två möten med kommissionen där Trelleborgsföretaget representeras av en advokat. Enligt mötesprotokollet deklarerar advokaten att "han accepterar arbetarnas fackförening".

Den 11 oktober 2004 har fackklubben fortfarande inte erkänts av Trelleborg och förbundet tar kontakt med Styrelsen för investeringar, den myndighet i Sri Lanka som ansvarar för verksamheten i frizonerna.

Frilansjournalisten Mats Wingborg besöker Sri Lanka i november 2004. Den 4 november uppger Bernt Nilsson, chef vid Trelleborgsföretaget, att företagsledningen kan förhandla direkt med de anställda och att det därför inte finns något behov av en fackklubb. Vid en ny intervju med Nilsson den 11 november hävdar han att han inte har något emot fackföreningar som sådana, men att "den här specifika fackföreningen är väldigt militant". Därför tror han inte att fackföreningen är bra för de anställda.

I januari 2005 har fackklubben ännu inte erkänts. David Nunan, chef för Trelleborg i Sri Lanka, hävdar vid ett möte att företaget inte är berett att erkänna fackklubben därför att "fackförbundet genom sina aktioner stängt flera fabriker i Sri Lanka och fått dem att flytta till Kina". Han kan inte exemplifiera påståendet.

Den 24 februari 2005 skickar förbundet i Sri Lanka ett nytt brev till Arbetskommissionen där man begär att myndigheten ska ingripa så att den lokala fackklubben erkänns. Arbetskommissionen kallar till tre möten. De fackliga företrädarna kommer varje gång, men Trelleborg uteblir.

Den 10 mars 2005 skriver Viktoria Bergman, biträdande informationsdirektör vid Trelleborgskoncernen i Sverige, ett mejl till Mats Wingborg där hon hävdar att förbundet i Sri Lanka, enligt de informationer hon fått, är ”militant och uppmanar till vissa olagliga åtgärder”. Anton Marcus, generalsekreterare för förbundet, svarar att förbundet kompromisslöst kommer att försvara sina fackliga rättigheter, men aldrig använder olagliga metoder.

Den 15 mars, när Trelleborgsföretaget ska betala ut lönerna, hävdar företagsledningen att grundvalen för utbetalning av bonuslöner varit felaktig och att de anställdas löner måste sänkas. Företagsledningens argument är att arbetsinsatsen från bemanningsföretagets anställda måste dras av när bonusen ska fördelas till de Trelleborgsanställda. Arbetarna svarar att de är beredda att diskutera bonussystemet, men att lönen inte kan ändras samma dag som den ska betalas ut.

Vad som sedan hände råder det delade meningar om. Enligt företagsledningen tågar de anställda ut från fabriken helt opåkallat. De anställda uppger att de gjorde detta sedan företagsledningen sagt att fabriken ska stängas. Under två dygn sitter de anställda på företagets mark utanför fabriken.

Den 16 mars skickar generalsekreteraren för den fackliga internationalen i Genève ut ett pressmeddelande där han anklagar Trelleborg för ett ”oacceptabelt beteende”. Nyheten tas upp i media i Sri Lanka. I Sverige publiceras en artikel på LO-TCO Biståndsnämnds hemsida där Trelleborg anklagas för att visa ”dåligt omdöme”. I övrigt tar inga svenska medier upp fallet.

Den 21 mars meddelar företagsledningen vid Trelleborgsfabriken att tillverkningen kommer att återupptas. Företaget är berett att godkänna den lokala fackklubben och lovar att diskutera bonuslöner. Men 18 arbetare är inte välkomna att fortsätta arbeta. De 18 utpekade arbetarna utgör kärnan i den nybildade fackklubben: ordföranden, vice ordföranden, övriga styrelseledamöter, etc. Arbetarna vid företaget godtar inte förslaget. De vägrar att återgå till jobbet.

Företagsledningen motiverar suspenderingen av de 18 arbetarna med att de har åsamkat företaget skada genom konflikten. Men en av de sparkade arbetarna visar sig ha varit ledig under konflikten.

I Sverige tar förbundsordföranden för Industrifacket, Leif Ohlsson, kontakt med Sören Andersson, personaldirektör i Trelleborgskoncernen. Tre gånger pratar de med varandra. Leif Ohlsson hänvisar till Trelleborgs uppförandekod. Även Kim Davidsson, ordförande för den lokala fackklubben vid Trelleborg i Sverige och ordförande för det europeiska koncernfacket, utövar påtryckningar.

Den 30 mars träffas så en uppgörelse. Företaget tar tillbaka suspenderingen av de 18 arbetarna, lovar att diskutera bonussystemet och erkänner den lokala fackklubben. På en punkt tvingas fackklubben till en eftergift. De får skriva på ett brev där de ber om ursäkt för sitt uppträdande under konflikten, dock med förbehållet att brevet aldrig får användas mot fackklubben.

Efter ett år och tre månader av stridigheter erkänns äntligen fackklubben av företaget. 146 arbetare anmäler att de är medlemmar. De lokala fackliga företrädarna kallar utgången för en ”seger”.

I maj 2005 besöker Mats Wingborg återigen Sri Lanka och intervjuar fackliga företrädare och myndigheter. Ledningen för Trelleborgsföretaget vill dock inte prata med honom. I en uppföljande intervju med Sören Andersson, personaldirektör i Trelleborgskoncernen, den 18 maj, hävdar han att Trelleborg är mån om att efterleva företagets uppförandekod och att konflikten vid företaget i Sri Lanka berodde på ”olyckliga omständigheter”.

Fackförbundet i Sri Lanka fortsätter att växa och har för närvarande omkring 15 000 medlemmar i Sri Lanka. Förbundet organiserar anställda i landets ekonomiska frizoner. I flera decennier har det förekommit återkommande kränkningar av de fackliga rättigheterna i frizonerna.